

ספר

מזור ותרופה

בשני חלקים

החלק הראשון תוכחת מוסר דעת לבני הנעורים,
לעציר בעד תשוקות התאות
הרעות, ולשזור רגליהם מלכד:

החלק השני תרופות מועילות והנהגה טובה,
לאשר נוקשו ונלכדו בפח יקוש,
לפרותם מרדת שות:

גם סדר הנהגה טובה. במאכל ובמשהה
(דיט) ובכל תהלוכות האדם. להתחזק
במעוז הבריאות לאורך ימים:

מאת החכם הרופא המניסה, מפורסם נודע לתהלה
אברהם ברי' שטערן בקרית משע: סטמכאו

וויילנא

ברפוס ר' שלום יוסף דווארזעק.

שנת תרל"ב לפ"ק

МОЗОРЪ УТРУФА.

т. е. Перевязъ и лекарство.
третье издание съ Варшавскаго
1837 г.

ВНЛЪНА, въ Типографіи III. I.
Дворжана, на Вилейской улицѣ
въ домѣ Горскаго № 31 1871 г.

Дозволено цензурою 26 Ноября 1871 г. Вильна.

פ ת ח ד ב ר

זֶה שֵׁשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֲנִי מִתְנַוֵּד פֶּה בְּרִלִין קִרְיַת מֶלֶךְ רֵב,
עִיר מְלָאָה חֲכָמָה דַּעַת וְתִבְוֵנָה. מִיּוֹם עָמְדִי עַל דַּעַתִּי נִכְסַפָּה
וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לַחֲכַמְתִּי הַרְפּוּאָה, אֲךָ יִגְיַעוֹת רַבּוֹת וּפְנַעֵי הַזֶּמֶן
מִנְעוּנִי מִלְּבוֹא אֶל מִגְמַתִּי וְחִפְצִי. וְהִנֵּה זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר קוִיתִי
וַיֵּאתִינִי, כִּי לֹא תָמוּ וְלֹא כָלוּ רַחֲמֵי ה' עָלַי, וְנִשְׁאַתִּי חָן בְּעֵינֵי
אֲנָשִׁים יִקְרִים וַיִּשְׁרִים בְּלִבּוֹתָם, הֵמָּה סֶעֱדוֹנִי וּמֵאוֹכְלֵי פֶתֶבָּנִים
הַיִּיתִי יוֹם יוֹם, זָכְרָה לָהֶם אֱלֹהֵי לְמוֹבָה. זֶה אַרְבַּע שָׁנִים אֲשֶׁר
חָבַר אֲנִי לַחֲבֵרֶת אוֹהֲבֵי לִשׁוֹן עִבְרִית, שׁוֹתְרֵי הַטּוֹב וְהַתּוֹשִׁיָּה.
וְכַהֲיוֹם חָלוּ אֶת פָּנַי, אֱלֹהֵי הֵמָּה אוֹהֲבֵי וּמִיּוֹדְעֵי, בְּעָלֵי בְרִיתִי
וְשְׁלוֹמִי לֵאמֹר: „הִנֵּה נָא יִדְעַת כִּי כִבְרָה חֲטָאת נַעֲרִינוּ, כִּי
לֹא לָהֶם יֵהִי הַזֶּרַע, אֶרְצָה יִשְׁחִיתוּהוּ וַיִּרְדּוּ שְׁאוֹל חַיִּים; עוֹדֵם
בְּאֲבָם יִקְטֹפוּ, כִּי אַחֲרֵי שְׁרִירוֹת לִבָּם יִלְכוּ, נְלוּזִים בְּמַעֲגָלוֹתָם
וּמִפְּרָפְרִים עֲמוּדֵי בְרִיאֹתָם, עַד כִּי כִמוּ שִׁכְלוֹל תִּמָּס יִהְיוּ.
וְהָעֵה גְדוֹלָה מִזֶּה, כִּי לֹא יִתְּנוּ לֵב לַעֲוֹלָם לְשׁוֹב מִדְּרָכָם הָרָעָה,
וְלֹא יִדְעוּ כִּי אֲשֵׁמִים בְּנַפְשׁוֹתָם הֵמָּה, וְכִי יָבוֹאוּ בְּמִשְׁפָּט עַל
הַמַּעֲשֵׂה הָרָע הַזֶּה אֲשֶׁר עָשׂוּ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ. כֹּאשֶׁר יִלֶךְ הָעוֹלָל
עַל הַנְּחָלִים וְלֹא יָבִין כִּי רָגְלָיו תִּבְוִינָה; אוֹ יִבְלַע רָאשׁ פִּתְּנִים
וְחֲמַת תְּנִינִים לִמְלֹא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב, וְלֹא יִדַּע כִּי בְּנַפְשׁוֹ הוּא;
וְעַד אֲרַגִּיעָה. שִׁכְנָה דּוֹמָה נַפְשׁוֹ, כֵּן יִמָּשְׁשׁוּ הָרַבָּה מִצַּעֲרֵי
הַיָּמִים בְּתוֹעֵבָה הַזֹּאת כְּעוֹרִים בְּאַפְרָה, בֶּל יִדְעוּ בֶּל יִבִּינוּ,
כִּי מֵרָחֵם תִּהְיֶה אֲהַרִיתֶם, אֶת נַפְשׁ בְּעָלֵיו יִקַּח הָרַע הַזֶּה, בְּאֵר
הָאֵמֶר עֲלֵיהֶם אֶת פִּיהַ, בְּתַמְהוֹן לִבָּב יִכְרַע יִשְׁכַּב שֵׁם יִפּוֹל
הַחוּמָּא בְּנַפְשׁוֹ. גַּם עֵינָיו יִרְאוּ וְלֹא זֶר צַעֲרֵי יָמִים רַבִּי כֹאֲלָה,
אֲשֶׁר הִזְנוּ מַעֲלִיָּהֶם וְהָלְכוּ עַקְלָקְלוֹת בְּהוֹצָאת זֶרַע לְבִטְלָה,
וְהָלְכוּ שְׁחוּת בְּלֹא כֶחַ, יִשְׁכְּבוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, יִחַבּוּ לָמוֹת וְאִינָנוּ.
עַתָּה, אֲזֹר נָא חֲלִצִיךָ, רַעְנוּ; הִגֵּד אֶל נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל חֲטָאתָם,
הַתּוֹדִיעַם הָרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים; עֲלִיךָ מוֹטֵל, עֲסַקְתָּ
בְּחֲכַמְתִּי הַרְפּוּאָה, וְתוֹכַל לַהֲדוֹיעַם מֵהַיָּגִיעַ אֲלֵיהֶם הַחוּמָּאִים
בְּנַפְשׁוֹתָם. וְהִנֵּה אֲפֹכִי הֵקֵשׁוּ לְשֹׁאֵל מִמֶּנִּי, כִּי יִדְעֵתִי הַמֶּשֶׁה
וְהָעַמֵּל אֲשֶׁר תַּחֲתֵיהֶם יִרְבֵּץ הַמַּעֲתִיק וְהַכּוֹתֵב כְּדַבֵּר הַזֶּה, וְמֵה גַם
כִּי רַבִּי תִּלְאוּתִי, מִשְׁעָרוֹת רֹאשֵׁי עֲצָמוֹ; בְּבֹל זֹאת נִשְׁאַתִּי אֶת

פני אוהבי בזה, כי עת לעשות לה' ואפר תורתִי, וגם כי לא נבחר ממני שרבים מאנשי ארץ מולדתי אין לאל ידם לקרא ולהבין בספרי ולשונות העמים; ורבים המה אשר לא הצליחו ועשו פרי גם בע"ס ופוסקים ובהרמב"ם, אשר כתבו מהרע הזה, וכל דבריהם מנופת מתקו, כתומים וסתומים מאתם; וגם אין יד כל אדם משנת לקנות להם ספרים יקרים כאלה אשר פו לא יערכם. כל אלה ראיתי ועצור במלין לא אוכל, כי הציקתני רוח בטני. לכן קמתי ואתעודד בעזר האל, ולילה כיום האיר לי. עת פניתי מעסקי ויגעתי הרבה לאסוף ולקבץ כ"אמרים ועיונים רבים ושונים בדבר הזה, מ"ס והרמב"ם, וגם מספרי רפואות העמים מגדולי הרופאים אנשי שם בזמנינו, אשר מפוזרים המה, ואינם נמצאים כי אם אחד בעיר ושנים במשפחה. וכתבתי הנהגות ורפואות להמהלה הזאת, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. חקיתים בעט ברזל ועופרת. בלשון קל ונקי. כאשר הלך לי אלהים, להזהיר גדולים על הקטנים ולהסיר המכשול הרע הזה מקרבם, ולהחזיק את גופם ונפשם לעבודת הבורא יתברך. אלה הדברים אשר הניעוני לחלק ספרי ביעקב ולהפיצו בישראל. ואל אלהים, הבוחן כליות ולב ומבין תעלומות וסתרי כל חי הוא יודע ועד נאמן עלי, כי לא למען בצע כסף, או לעשות לי שם כאחד הגדולים אשר בארץ, חברתי הספר הזה, כי ידעתי מך ערכי; אך למען השם ברוך הוא ולטובת האדם, לפרות איתו מרדת שרת ולהציל נפשו ממת, טפחתי ויעשיתי זאת. ואהה, הקורא היקר והנעים, נפשי בשאלתי לרון אותי לכף זכות, והוי מקבל את האמת ממי שאמרו, ואל תחרוץ משפטי מהר בקראך שתיים או שלש דלות, טרם תבחון אותי ותצרוף אמרי בכוח שכלך הזך והאמיתי. אל נא, אל תאשימני בדבר, כי לבי שלם עמך וכל טגמתי לראות אותך על גפי מרומי ההצלחה ותושי', כי זה חלק אדם ממעל, לשמוח ולהתענג בטובת אחיו ולדרוש שלומם וטובתם כל הימים.

זהן אהלק את ספרי לשני חלקים. בחלק הראשון אכתוב מהלות האנשים אשר מתנאלים עצמם*), ואביא ספקים רבים אשר ספרו לנו רופאים גדולים אנשי שם מדבר הזה, גם

* ע"ד הכתוב וכל מלכותי אנכי אחי (נעזזזמלן) (ישעי' ס"ג ג').

אגרות שונות אשר כתבו חולים כאלה בעצמם אל הרופאים .
ובחלק השני אכתוב מכת חילשת החולאים , והאופן לרפאות
אותם בעזר האל יתעלה שמו , כפי דעת הרופאים הראשונים
והאחרונים . גם יעדתי לכתוב מכתלת (היפ' פליגדליה) אשר תתול
על החבמים אשר ישבו תמיד ויעסקו בספרים ומחבלים את
בריאותם , ואת הרברים אשר יעשו להאריך ימים על הארץ .
ואלהים יזכני להביאו לסלאבת הדפוס . והי' אם מחברת הזאת
תהי' הסבה לתועלת אדם אחד מני אלף . ויסתעף מספרי טובה
ותושי קטנה . כי יעזוב האדם דרך רשע וישוב אל ה' וירחמקה,
או יהי' שגרי הרבה מאוד מעמלי כי רב הוא , וישמח לבי
באלהים , כי לא לשוא עמלתי בו . ויהי נועם ה' עלי ומעשה
ירי בוננה עלי , אמן .

מבוא הספר

הן בכל יצורי עולם הפליא הבורא עשות נוראות גדולות ואין
הקר' לתבונתו , אמנם ביצירת האדם אשר עשה בצלמו
ובדמותו הגדיל יותר ויותר . בו יצר הט' אברים ושס"ה
גידים* (עכברים (מוסקנן) , עורקים (פליגלדעקן) , גידים
(בנוס חנקן) , עצבים (נעלפנן) , נקבים (פליגלעמנן) חלולים
(טעמיפ' גט) , וליותות שונות (פערנידנע פליגמינקייט) הכרטיבוס
ובלפתים חלקים קשים ומוצקים שבנוף האדם , וסות עצמינו
על ידם גשקקה , יובאבדם חליים רבים יסובבנו .

ודע לך ידירי הקורא , שיש הבדל גדול בין אכיד ליתה אתה
ליתה אחרת , וכן החוש יעיד על שינוי הרבבתם . פעם
במחלה יוסר איש , והנה גם לחו וברתה עינו , אך ביום או
יומים יקום על משענתו , ילך וירפא מחליו והי' כאחד האדם בריא
אדם ; ופעם הובח אנוש במכאוב על משכבו , כשמן בשרו
ירזה ויכל מרואי , תקרב לשחת נפשו , עד שערי מות תובילהו .
ואביא דך משל על זה : מעקת אתה בריאה אלם ורבת כח . אם

(* זאת לדעת חכמי החלמוד חילס חכמי הנסוח צומנינו חכמי
לכס יד וסס בחכמה זו הרנו מחשדס .

נוציא ממנה איזה לטרות דם בפעם אחת, עד ארגיעה תחלוש ותתעלף, פניה האדמדמות ילבינו, עיני' המבריקות יכהו, ומיתרי כוחותי' ינתקו מהר. עדרי תאסוף רוחה ותנוע. והיא גם היא מינקת ולד שנה או שנתיים והאבר כל יום כמעט ב' או ג' לטרות חלב, וככתה אז כחה עתה. ועל מה זה? אין זה, כי אם, שחלב אינו זך ויקר מאוד, שהחלב מהול בסיגים וחלקי עבות. לא בן הדם הוא הנפש המזוקק שבעתים ומזקק הליחות להכנות הבריאה, ובסור הסיבה מאליו ינוס המסובב, כי משולבות הנה אשה אל אחותה. לכן, בצאת מגויתנו דם רב בזמן קצר, כפשע בינינו ובין המות.

והנה הזרע, אשר ממנו יתהווה הולד. כי ידע איש את אשתו, הוא הליח הזך והיקר ביותר שבגוף האדם, ונגרו גם אברת הדם אין, כי כל הרופאים הראשונים והאחרונים מסכימים בפה אחד, שטפה אתת הנאבדת מזרע האדם מחלישה יותר מן איזה לטרות דם אשר יזובו ויאברו כנפש האדם. ואגיד לך הטעם והסבה.

ידוע הוא לכל חכם לב, שאברים ועורקים יגרלו באדם תמיד עד שמונה עשרה או עד עשרים שנה, והאדם מוכרח בזמן הזה למאכל יותר הרבה מכמו אחרי כן, לכלכל אותו ולתת כחות יתירות לגידולו (ויולטמאז), לכן יפרד הזרע (הנעשה מהליחות זכות ויקרות יותר שבגוף האדם, וביותר מן הדם) בעת ההיא רק לאט לאט ומעט קט, כאשר יגיד על זה הגמיון, לבלתי לשלול ולהמעיט הליחות ודם המחויבים ונצרכים לאדם לגידולו. ובהגיע תור שמונה עשר' שנה או עשרים, עת אשר עמדו חלקי האדם מגדל, והגיעו לכח העצום המסופע להם, כי יגובון וכדשא יפרחו. אזי יזולו הליחות והדם בירר עוז אל כלי הזרע ויפרד עתה לרוב, וכה החיוני נתן בו לזרוע כדמותו וכצלמו. והיה לאיש, כי קולו אשר מקדם בקול צפרים עפות הי', עתה כקול ארו', ושערות זקנו יגרלו ויציצו כמו עשב. בעת ההיא יבער בלבו אש האהבה ולבת התשוקה לעזוב את אביו ואת אמו ולדבוק באשתו, ולמלאות רצון אבינו שבשמים.

לזה אמרו חכמינו, אשר היתה להם יד ושם גם בחכמת הרפואה וכל דעת ותבונה כל נעלמו מאתם: בן שמונה עשרה

שנה לחופה*) , כי בזמן הזה כבר נרלו והגיעו לכחות הנאות ומחויבות להם , ולא תאונה אליהם רעה .

תראה מזה , ילד לבי , הצלחת וטובת האדם אשר מנעוריו בתורת ה' חפצו ומצות חכמים ישמור , לבלתי לכת עקלקלות , לחשוב הרהורים רעים ומחשבות און , או ירושנו עצמותיו משמן , יגיע לגבורות , ובשיבה טובה ינוב ! לא כן דרך רשעים והסרי לב . העוגבים לזנונים באבם ויטמאו במעשיהם , מרה תהי' באחרונה . ינהמו ככלות בשרם ושארם ואין מרפא להם , כי משהיתם המה את נפשותם וכחם , ואל רפאים ינחזו . לא לבד שישחיתו את הזרע המוכן ועומד מאז ומקדם , כי גם לוחצים המה את בלי הזרע להפריד אותו כל רגע ורגע ביותר עוז ובמהירות ועצמה גדולה , כאשר נודע לרופאים , שכל המתנדה**) (וואס געניינט ווירד) אליו ואחריו ימשכו כל הליחות והדם אשר בנפש אדם ע"י תגרה (רייז) וחולשה שבמקום הזה (דירעקטע ערטיקע שוועלע) , וכבר אמרנו למעלה שהזרע נפרד ונעשה מהדם וליחות הזכות , אם כן כל שאר ומוזן אשר יבואו בקרבנו לכלכל אותנו ולהשלים החסרון (רעסטיוראציען) אשר יאבד מאתנו יום יום , הן מעבודות אשר יעשה אוהם האדם וחי בהן , והן מהזיעה אשר אנו מויעים דרך הנקבים (אוייסלעכער) על גלדינו או שאר הרקות , כמו השתן (אורין) , הצואה (פעקאלאנז) וכאלה יותר , ומהסבוב ומרוצת הדם בקרבנו , יזולו כלם במהירות

(*) מה יבא לבי ויהא מעי על המנהג הרע הנכונ מאז ומקדם נאמן

מולדתי לאדם את הכנות מעשתי עשרה שנה ונערים מ"ב או מ"ג שנה .

אשר עזן לא ידעו ולא יבינו לנחור בטוב ומאוס ברע . אלה ! עד אלה תחת

שואה תחנלגלו . בחשכה תהלכו . לא תאזינו לקול הורים . ולחכמים לא תשמו

חזון , המדברים ומוכיחים יום יום על הדבר הזה ואין איש שומע להם . ראו לא

את חכמינו ז"ל אמרו בזמנם אשר כח חכמים כחם בן שמונה עשרה שנה לחופה

מה נעשה חנחנו חלופים ועמוסים הלא יאות לנו לילך עירי עד שלשים שנה .

לכן אחי ילדי ישורון עוזבו המנהג הזה אשר מסתעפות ממנו כמה רעות רבות

וגדולות וקיימו וקבלו עליכם דברי חז"ל וחרטו שמחת בניכם ובנותיכם .

כי יפריחו כחמך ונסיב ובשמחה יכלו שנותיהם סלה :

(**) מלשון אל תחגר בם מלחמה (דברים ב') לשם תחגרה ברעה .

(דק"ב כ"ה) . משגרת ירך אחי כלימתי (תהלים ל"ט) .

אל מקום אשר יפרד הזרע, ונעשים בעצמם לזרע אשר ישחית ארצה, ויבצר לגוף הליחות והדם הנצרכות לו להחזיק אותו ולהרטיבו, ויהרב ויזורב ויחלש, והוא כתרם הנשבר. לכן, אף שיאכלו אנשים כאלה הרבה מאוד מאכלים טובים ותפנוקי מעדנים. יכחש בשרם תמיד יותר, דבקה עצמם לבשרם וכחציר יהלופו, כי כל המאכלים האלה ממהרים ומתהפכים לזרע טרם יתערבו בקרבם (מסמילינען) והגוף ידל בשרו וכחיתיו ויגוע ואיננו.

והנה יש עוד הבדל גדול בין המאכל הזרע בכה, ובין האדם האובר זרע הרבה בדרך הטבע, ע"י קירוב בשר אל אשת חיקו, כי זה הוא אשר לא יסור כחו ולא יתעלה כל כך כמו המתגאל עצמו (אנליסע *), אשר שאול תחתיו, ובימים אחרים בדי ואכל בכור-מות. כי ירוע הוא לנפש משכיל, שכל דבר אשר יעשה בחפזון וביד חזקה מוכרח להתעצמות הכחות (אנלמרגענונג), ופעולת וסוף ההתעצמות הלישה גדולה (גראסע דירעקטע טועע). לכן, המטגל ותשמיש המטה אין צריך כל כך לכח המרמה (פאנטיזע), כי הנושא והנשוא יהיו לבשר אחד; אמנם העל אונן (אנליסע) יאמץ את כח המרמה לחזות שוא ומדוחים, ויהי אך רוח וגשם אין. ושחת ארצה. הוא ימות באין מוסר. וזהו אמרו חכמ"ל: שלשה דברים מתישין כחו של אדם ואלו הן: האוכל מעומד, ושוחת מעומד, ומשמש ממתו מעומד, (גיטין דף ע'). לפי שגם זה קצת נגר הטבע ומוכרח לעצמה יתרה ומהליש הגוף יותר מכמו השיגור בדרך כל הארץ. אולם בהמתגאל עצמו שהוא כולו נגר הטבע אמרו: המוציא זרע לכמלה כאלו שיפך דמים (נדה דף י"ג ע"א). ואמת נכון דבר פשעו וחטאתו, כי הוא ימית את עצמו, וגדול עינו מנשוא ביום נקם ועברה.

לכן, מי בכם אנשי לבב, יודעי דעת וחבונה אשר לא תראו ולא תבינו גודל יקר הליחה הזאת וטובתה לכל הימים? הביטו נא את האנשים אשר אברו זרע הרבה מאוד. וטראו כי

(*) עובד מעשה חזון אשר חרס חף ס' בו כמו סקמב: ובחז' אלכס וירע צמיח ס' אשר עשה (רחמים ל"ח) ומנה נקמם כלהעושה הרעה הזאת בלבן העמים (אנליסע).

נבלו פניהם וילבינו, ברכיהם כושלות, יריהם רפות ותקותם מפח נפש. ולדעתנו כתב לנו לזה איש האלהים משה רע"ה ספור מעשה אונן, אשר אחרי שרירות לבו הרע הלך, ושחת ארצה ומת בעונו. להזהיר דורות האחרונים הבאים אחריו, למען ישמעון וייראון ולא יזדון לעשות כדבר הרע הזה, פן ימותון ותהיה אחריתם בטוהו.

פרק ראשון

בו מדובר בסבות וקורות המתגאל עצמו, הוא המוציא זרע לבטלה, ומעונשו גם מעולם הזה.

יְשַׁלְשֶׁה הוֹטָאִים הֵם בַּעֲלָם וּכְפָשָׁעִם וְחַטָּאתָם כֵּן עֲנָשָׁם וְכֵן אַחֵר לַבָּדוֹ יֵשָׁא • (א) אִדָּם כִּי יַחְטֵא לֵה' לַעֲבוֹר עַל דִּוְתוֹ וְחֻקּוֹ וְלִרְעוֹתָו לֹא עֲשֶׂה רָעָה. וְתָרָה אִפֹּה' בּוֹ וְנִשָּׂא עֲוֹנוֹ. אִמָּנָם אִם יָשׁוּב אֵל ה' בְּלֵב שָׁלֵם, יִרְחַמְהוּ וְיִסְלַח לוֹ • כִּי ה' אֵל אֲדָךְ אֲפִים • לֹא יִחְפוֹץ בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכּוֹ וְחַיָּה • (ב) אִם לִרְעוֹתָו יַחְטֵא אִישׁ תְּשׁוּבָתוֹ נִשְׁאָרָה מֵעַל עַד כִּי יִתְרַפֵּם וְיִרְהַב רָעָהוּ לִכְפֹּר פָּנָיו • וְהָשִׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ אוֹ אֲשַׁמְתּוֹ תִּכּוּפֹר • כִּדְאִית' בַּשֵּׁם: עֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לַחֲבִירוֹ אֵין יוֹם כִּיפּוּר מִכְּפֹר עַד שִׁירֵצָה אֶת חֲבֵרוֹ • אִוְלָם כִּבְלִי מִשְׁנֵיהֶם (ג) הַהוּטָא לִנְפְשׁוֹ אִם עֹכֵר שָׂאָרוֹ וְאִכְזָרִי הוּא וְלֹא יִשְׁמֹר בְּרִיאוֹת גּוֹפוֹ • דְּכּוֹ בְּרָאשׁוֹ • כִּי מֵבִיא עַל עַצְמוֹ חֲלִיִּים רָעִים וְנִאֲמָנִים וּכְפָלוֹת בִּשְׂרוֹ וְשָׂאָרוֹ מִי יִתְפַּלֵּל לוֹ • אִם בְּרִיאָה חֲדָשָׁה יִבְרָא ה' ? • וְא"כ הוּא אוֹיֵה לוֹ לַהֲמַתְגָּאֵל עַצְמוֹ אֵלֵלִי לוֹ; גְּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְשׂוֹא כִי חָטָא לֵה' לִבְנֵי הָאָדָם וְלַעֲצָמוֹ. לֵה' • כִּי הֵלֵךְ עֲקֻלָּלוֹת וַיַּעַשׂ הָרַע בַּעֲנֵיו בְּהִתְנַגְדּוֹ לְרִצּוֹנוֹ דְּגְדוֹל כִּי הוּא אָמַר: „פָּרוּ וּרְבּוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ” וְהוּא עָנָב לִזְנוּנִים וְשַׁחַת אֶרֶצָה • לִבְנֵי הָאָדָם • כִּי בִשְׁרִירוֹת לִבּוֹ אֲשֶׁר הֵלֵךְ אִפְסָ כַּחוֹ מֵאֵתוֹ יַעֲמֹד מִלְכּוּא עוֹד בְּחִבְרַת הָאֲנוּשִׁי וּבִאֲחֻזּוֹ, מַרְעִיסֵבֵל תַּחַד כְּבוֹדוֹ; אִךְ כֹּאִישׁ גִּדָּהֶם יִשְׁכַּב עַל עֵרֶשׁ רוֹי וְלִטְרוּחַ הוּא עֲלֵיהֶם • וְלַעֲצָמוֹ בְּדֶרֶךְ עֵקֶשׁ וּפְתִלְתוֹל אֲשֶׁר הֵלֵךְ, נָתַן הוֹדוֹ וְשִׁנּוּתוֹ לְאִכְזָרִי, הוּא כַּחוֹ וְרֵאשִׁית אוֹנוֹ אֲשֶׁר בִּלְעֲדָהּ הִגְבֵּר בָּאֵין • הוּי מִדְּרָאָה וְנִגְאָלָה ! לֹא לוֹ יֵהִי הָרַע אֲשֶׁר יִנְחִילָהּ יְמֵי עוֹנֵג וְעֵדֶן • בְּהוֹלִידוֹ בְּנִים כְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנִי עַל בְּרִכּוֹ יִשְׁחַעֲשַׁעוּן מִנְעִיסִים

ימיו ושנותיו וזכרו לדור ודור . אהה! שבת מאתו השמחה לשמות
 באשת נעוריו, יעלת חן עזר כנגדו ונפשה קשורה בנפשו ולשגות
 באהבתה . והרעיון הנורא . כי השחית נפשו ובשרו מיתרי
 בריאותו נתקו . הה ! יפלה כברו ולבו כדונג ימס , כי יהנהם
 ויתעצב אל לבו על המעשה הרע אשר עשה תחת השמש .
 בדר ישב ויאנה מר, תשתפך עליו נפשו ומחכה למות, ישיש כי
 ימצא קבר . מי הסב לו כל זה ? הוא ולא אחר ! הוא הרוצה
 והנרצה . ולו מבטן יצא ויגוע . ועתה קורא יקר אחוך שמע ליי
 וזה הזיתי ואספרה . המחלה הרעה הזאת נקראת בספרי הרופאי'
 הגדולים (כליון שקוי השדרה) (לעכוונג דעם דיקעמלנקס) ,
 מקור ומקום המרלה הזאת הוא בעקוי השדרה . רבים
 חללים היא מפלת בנשואים צעירי ימים אשר אין מעצור
 להם בתאותם . ועצומים הרוגיה באותם האנשים אשר אחרי
 שרירות לבם הרע ילכו ובתי זונה יתגודדו . האנשים האלה אף
 שאוכלי תמיד מעצמים הרבה ומושכים ביין את בשרם, המה מוי
 רעב ויכחישו (מגמלונג) יום יום מבשרם , לא תאר
 ולא הדר להם , נהעבים ונאלחים, דבקה עצמם לבשרם חלושים
 ועטופים עד לא יכלו לשום יד למו פה, וידמה להם כאלו גדודי
 נמלים רומשים עליהם לאורך השדרה וימרו את הייהם .
 כל ראשם לחלי, מכף רגל ועד ראש אין בהם מתום מיסורים
 רעים ; הפנים ילבינו ונופלים, העינים יכהו ומשוקעים בחלליהם
 . ומרגישים בכל האברים קרח גדול ולא יחס להם . מר להם מר
 נגולה שנתם מאתם, ואם ישנו מעט, הרהורים רעים יבעתום ,
 והולמים כאלו הווים שוכבי' בחיק זונה ובלי רצונם (מוטוילקיהילך)
 יצא ויזוב מהם הזרע הנקרא (נעלמייטע זאמענעניכונג) ,
 ומחליש אותם במאור מאוד , כידוע לחכמי לב , עד
 כי אף ביום יזל ויזוב הזרע מאתם עת ישתינו (אוריניטן) או
 יסיכו רגלם (ספונגאנג) מחולשה גדולה (גלחטע דירעקטע שוועלע)
 ברבם כושלות , ואם ילכו מעט ברגלים יגעו ויעפו מהר . גם
 אינם מולידים שוב לעולם כי אפס כח מנהם ויצורו צעדי
 אונם . הולכים ערירי ומחכים למות, ידם ירופפו, אזניהם תצלילה,
 ולימים, גם השבץ (הילינעכפיינער) יאהזם וימית אותם מהרה .
 ומה ישתומם הקורא בקראו בספר היקר והנחמד מראש הרופאי'
 הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות . פרק רביעי וז"ל : „שכבת זרע
 הוא כח הגוף . וחיוו ומאור העינים . וכל זמן שתצא ביותר הגוף

כלה וכחו כלה וחיו אוברים. הוא שאמר שלמה בחקמתו : אל
תתן לנשים חילך. כל השטוף בבעילה זקנה קופצת עליו. וכחו
תש ועיניו כהות. ורית רע נורף מפיו ומשחיו ; ושער ראשו וגבות
עיניו וריסי עיניו נושרות. ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה.
שיניו נופלות והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי
הרופאים : אחד מאלף מת בשאר הולאים ויהאלף מרוב התשמיש,
לפיכך צריך אדם להזהר בדבר זה. אם רצה להיות במובה"ע.
עכ"ל. והנה אמת יהגה חכו. וכל דבריו באמונה אין בהם יתרון
כלי. כי עושים כאלה. אף אם צעירים המה לימים תקפוץ עליהם
הזקנה פניהם ילבינו עורם ירגע וימאס ועצמותיהם כמוקד נחרו.
תסיר המה ישנים חוּעפים (שְׁלֵטְרִיג, שְׁרַעַנֵט). קצרי אפים
ומתעברים על ריב לא להם וחתחתים בדרך. אברה חכמתם
ובינתם נבערי' מדעת כבהמות הארץ הולכים שחות על משענתם
ותבחר מחנק נפשם מות כחיים : החלי הזאת תביא לידי זיבת
הזרע רך ורק (לִינְעֵר שְׁיִינְפֶּלְעֵר זֶלְמֵטֵן פֶּלִיס). לחולת הריאה
(שְׁוִיגֶדְזֶס) לרבו המים (וולססער זֶלְס). לחרחור (נֶלְנֶד).
לקדחת (שְׁלִיִּסְעֶ:דֶּעס־פִּינֶטֶק). לשלילות הדעת (נשולוססלאזיגקייט).
לתאות ואחיזת השנה (שְׁלֶפֶזֶס). לשלילת מראה העין (שְׁשֶׁלֶזֶר).
לחלי הצמיתה (קֶרַעמֶכֶס). לכאב אברים (רִיִּסְטֶנְדֶּע הערומליהענדע
גִּיֶסֶט). לידי חולי נופל (פֶּלֶלֶנְדֶּעזֶס). למיתה פתאומית
(שְׁלֶגֶט פֶּלִיס). לחולי אבן (שְׁטִיין). ולשאר חליים רעים.
גם חוס הגוף (מֶסִירֶשֶׁע ווערמע). המחויבות לנו, ובלעדיה
והיינו לאין. כאבן דומס וכחציר יבש תמעט המחלה הזאת.
גם תחלוש כל הגוף וכחות ופעולת הקבה והעכול ; הלא
המה הכלים המעכלים את המאכל אשר יאכל ויבוא בקרבנו.
ועושים אותו לקפאון (כֶּרִיִּס). והקפאון הזה מתהפך אחרי כן
לדם המשלים חסרון הדם אשר נאבד מאתנו יום יום ע"י סבבו
ומרוצתו ברהיטיו כאמור למעלה. ואם המה חלשים ורעים מה
יתרון לאדם הזה אם יאכל כל יום שור אבוס. ומה יועילו כל
המאכלים ? הלא יהלישו את הכלים ביותר ומרה תהי' באחרונה
ומוב לו לענות בצום נפשו. תראה מזה קורא נעים פעולות רעות
ורבות המסתעפות כהתועבה הזאת. הה ! עצמו מספר ! וכמעט
אין כל דבר תחת השמש. אשר מכהיש ומחליש כל כך הגוף

כמו הרעה הזאת • ורעה גדולה מזו שמהליש גם כח הזכרון
(נפצעלים) וכחית התפעלות הנפש • הלא ידעת אם לא שמעת
מהתאהלות הגוף והנפש אשר מטילות הנה ומרוכסים יחדו •
ואם יחלה הגוף, מהר ינתקו וירופו גם כחות הנפש. ותעבור
כחשוב עוד גבוהות ורבות הנתן לה ממעל • והיא בוקה
ומבוקה, הומיה פתיות ובל ידעה סת, ויטבה ויקר לא תתן עיה
ליוצרה ככאו וקדם, ומותר לאדם הזה מן הכחמה אין • לזה
פטרו חכ"ל את החילה סתפלה • כי בתולשת הגוף נהלשה גם
הנשמה הסתורה ואין לאל ידה לכוון הכונות הגדולות כרת • גם
בשכור אמרו ז"ל שאסור להתפלל כי רוב היין ושכר ושאר משקים
הרופים בלבלו חישיו כידוע, אכדו עשתונותיו ולא יבין אומר
ודברים • וא"כ מה לנו גדול מהבריאת לא תסולה בכתם אופור
וכל הון יקר כאפס נגדה מה בצע בכל אלה גם אם יצבור כסף
וזהב ויסלא ביתו נכאת כי הושם במיעקה סתניו ומכף רגל
ועד ראש אין בו סתום פצע וחבורה והליים רעים והבלי הסית
יאפפוהו? היקח איש אתו את כל הון ביתו • עת לקבר יובל?
היתענג בשכיות כסף רצפי והבינוביעי פו • אם כל ראשו להלי
ויסורים רעים ישפכו לארץ מדרתו יפלתו ככדו וכליותיו? היערב
לו יין ושכר וכל מיני שמנים אם לחמת תנינים ורוב פתנים
יתהפכו בקרבן? האם יתעדן בשכבו על מסות שן והטובות
אמון מצרים והוא שבע גדודים, מקלל יוטו אשר יולד בו ומחכה
למית לנוח עם יגיעי כח • ראו נא, הצפרים עפות מעל לראשנו
יעופפו מבין עצאים יתנו קיל מוסרים שירים והטבחות לאל
יוצרים יתנו; כשמים בחלקם ובשמה יאכלו את לחם,
והאדם הזה שוכב על ערש דוי כנבר אין איל לבו סחחר
ויחיל בקרבו • אלה תולדות פרץ הזמן והעת כי עת רעה היא •
זנה הזנה הארץ אתרי רהבים ושטי כוב • רוח החאזה תתעם
ודמיוני הרמיון הריחום; זאת פעולת עישי רשע ונה דרכם כסל
למו יאכלו מפרי מעשיהם וממועצותיהם ישבעו • כי משובת
פתאים תהרגם כל יראו שטחה וטובה, אך נפש עליהם תשתוהח
ויכלו ימיהם ביגון ושנותיהם באהה:

גם השל"ה הקדוש כתב מזה הדבא • וז"ל במסכת חולין, תורה
היא שמירה גדולה שלא ישמא האדם בקרי בלילה שכבר

ידעת שעון גדול הוצאת שכבת זרע לבטלה. כדאיתא בפרק כל
היר ונוכר בכל הפוסקים ובפרט בא"ח סימן ר"מ. ובעל ראשית
חכמה האריך בזה בחומר עבירה זו בשער הקדושה עד שהעלה
בשם הוזהר שכל עבירות שבעולם יש להם תשובה חוץ מזו.
והקשה על זה בעל ראשית חכמה והלא אין דבר שאין לו תשובה
שהרי אפילו מנשה קבלו הקב"ה וכו'. והאריך בזה. וכלל העולה
מס"ש שאין לו תשובה פי' שתשובתו קשה עד מאד ואין מספיקין
בידו לעשות תשובה מפני שצריך סגופים הרבה וילאה בעל
תשובה ולא יעשה מה שראוי לעשות זה שאין לו תשובה וכו' .
והנה איך שיהי' שמעין מיני' שהוצאת שכבת זרע לבטלה היא
עבירה חמורה שסגרו דלתי תשובה בפניו וצריך להצטיר
ולהרבות בהפצרות ולעשות עינוים קשים בגופו עד יפתח הפתח
כי הרלת הננעלת לא יבכרתה תפתח. ואם ילמוד אדם קודם
שכנבה התורה משמרתו שלא יבוא לידי כך כמ"ש רז"ל בפ' הי'
קריא : אמר רבי חייא בר אבא אריב"ל כל המשביע עצמו בדברי
תורה ולן אין מבישרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין כל
יפקד רע *). וכבר נודע כי רע יקרא המוציא זרע לבטלה. כענין
שדרשו ז"ל במס' סוטה ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום
וכו'. והיינו שלא יבוא לידי תקלת קרי בלילה כשיהי' שבע בד"ת
כי דברי תורה סופאים להולי זה. ועוד האריך השל"ה ז"ל שם
ועיין בו גם בספר התרידים אשר כתב בשם הוזהר מזה הרבה
מאד. והנה המהלה הזאת תביא גם לידי עצלות ועייפות.
להלישה גדולה לרתת האברים ועכברים ליבשות הליחות ולידי
חליים רעים בעורות המוח. גם ראו חכמי הרופאים אדם אחד
שעקב דרכיו והנה במעלליו. והרגיש לימים כבירים כאב גדול
בסתניו. הפתילים (זנהין) קצצו וגדלו מאד, וקונן והילל על יסוריו
רעים שהרגיש מאין הזוגות בעורות המוח. אשר בערו כאש
צרבת וכאור מוצל כאש. ולימים אחרים אחוזו השבץ ומת. עוד
אחר הנטבע בהמא הזה נראה אך על ראשו וערפו ליחה סרוחה
ולימים לא כבירים הלכה ונמשכה הליחה הזאת גם על השדרה
בלה. ומשם על המתנים השוקים והפרעים והבטן. ואכלה ושחתה

(*) לדעתו הביאו ז"ל המקרא הזה ע"ד מליצה שהשבע הגדול מביא
לידי מקרה גילה מכל חס ילין לים ונסאו שבעה מתקמם וסורה כל יפקד רע

את בשר החולה הזה כל כך שלא ניכר עוד מראהו וימת אחר
כן ביסורים רעים וקשים מאד :

רופא אחד ראה עלם בן ט"ו שנים שההגאל עצמו לערך שמונה
שנים רצופות ונהלש כל כך עד שגם ביום זה הזרע מאתו
המיר וכל פעם שזב הזרע מאתו קמו עיניו (נענלעטן) יורדות
מ"ם ואחזהו השבץ ואבד כל החושים, אישון עינו (אויגענעמקען)
הרחיב מאד. ועפעפיו (אויגענערויטען) כבדו מחר בלילה כבזפת.
ואף שאכל הרבה מאד מאכלים טובים ובריאם כחש' בשרו מיום
ליום עד שנחלשו גם כחות העכול בטלו המוחגות ולא יוכל
למעום מאומה. ואם אכל מעט קמ אבדו עשתונותיו, וכשזכר
התנועע הגה והנה. ועלם אחר בן שמונה עשרה שנה שהלך
אחרי שרירות וורון לבו, נהעלף פעם אחת פתאום ברשת ורמט
בכל אבריו פניו היו אדמדם והדופק (פולס שלמק) חלש מאד.
לפעמים שב ורפה לו לשעה אחת אך לא הי' בריא אולם
כבראשונה ואחר קרה לו כזאת פעם בפעם וביתר עוז ונאנח וגעה
תמיד מר מאד. ולימים לא כבירים בצקה גם חזהו וימת ביסורים
קשים, ובדיו שאול ירדו גם ראו רופאים נאכמים 'וחכמים כמה
אנשים שהזנו במעלליהם ולא זכרו את בריאותם וחיים ונתיבשו
ברם הליחות כל כך עד שהכה המות בגלגלתם כמו פעמין
ואתר אבדו מאוד עינים ומתו :

והנה כל היסורים רעים וקשים המגיעים לאדם השוגה תמיד
באהבת נשים ומוציא זרע הרבה מניעים ביתר עוז
להמתגאל עצמו. הה! אפם כל חרזה כל גיל' וששון מאתו.
מאוס יסאם בתענוגי ונעימות העולם בתבל וטלואה, לא ירית
רית נוחח הנצנים אשר נראו בארץ ובפרהים נחמדים ושושני
העמקים תתעב נפשו. נלאה נשוא יפעת קרני השמש המשכחה
אנשים ובירח כי יקר הילך בין סבבי הער בין עצי ברושים
וארוים בל יתענג' מרוחו מעליו ובינת אדם אין לו ; כקול רעם
יברק המפוצץ, שן סלע, כן לאזנו קול ישרים וישרות וכנורו
לאבל נהפך. שבע רבת הבזז לגאיונים וחרפתו תמיד כפתות'
הוהם על מצחו ; הברת פניו תענה בו פשעו וחטאתו כי
עגב לווננים והלך עקלקלות ותבחר' כחנק נפשו :

הלא שמעתם אחי ורעי אתרית האיש ההוא השומר נשף
ויונה במעלליו בעולם הזה ובעולם הבא ומי הוא זה
נער המר לב אשר שמע את דברי הקדושים המזהירים ולא

ימס לבו כדונג ויחיל בקרבו מפחד המותה ? אין רעה וחמאה גדולה מזאת אשר גדל עונה מנשוא . הלא קראתם את ד' השל"ה ז"ל ששערי הרחמים והתפלות ננעלו לפניו ואם לא ישוב בבל לבב ויבקש יומם ולילה רחמים על חמאיו ויענה בצום נפשו . אבדו זכרו ושמו מחלק הצפון לצדיקים . הוי ! ישועות פני : ה' לא יראה , בצל שרי בל יתלונן , אל תפת ואבדון ירד , בעמקי שאול ובמקום רפאים ינוח :

לכן צעירי ימים הולכי עקלקלות ותועי דרך מי יתן ותקחו משל ומוסר מאת אומללים כאלה ולא תסורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם לזנות אחרי התאות הגופניות ; פלסו מעגליכם לבל תבשלו ותאבדו , השמרו מרבר הוורחמקטב ישוד נוסו נוסו משם שובו שובבים שובו אל ה' בתם לבב ובנקיון . כפים אולי יאבה ה' הרחום והרחמן סלות לכם , הפרו מחשבות זמה ועבדו את ה' בגילה וברעדה בתורתו תהנו יומם ולילה והוא ישמרכם מכל רע , וכל המחלה אשר שם עליכם יסיר מאתכם . הרבו תפלה ותהן ודעו כי לא יבזה ה' לב נשבר ונרכה הוא ישמע קולכם וירפא לכם מהרה . עוד בשיבה תנובון דשנים ורעננים תהיו :

ועתה קורא משכיל ידיר לבי זאת העצה היעוצה כמעט זקנים חכמים ונבונים תתבונן . מכל משמר נצור לבך מזמה (ליידענמאלפֿען) . והרהורים רעים המחממים (רעגעמאלפֿען) את כח המרמה ומביאים לידי מקרה לא טהור המחליש את כח האדם ומפרפר עמודי הגוף . גם כנע עצמך כחברת הנשים ואל תרבה שיחה עמהן כי יקחו את לבך ואת נפשך ותהיה כמטרה לחצי עגבתם ויצרו צעדי אונך להנצל מיד יקוש . גם השמר לך סגעת בשרך הרבה ביריך וביותר באבר הכוליד אף עת השתין , כי עי"ז יגיע האבר לידי קשוי (שטייפֿנקייט) והמאריך לפתח רובץ כמחז"ל : כל האוחז באמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם , פירש"י ז"ל כי זה הי' בידם כדכתיב כי השחי' כל בשר את דרכו ואמרו ברותחין קלקלו (נדה דף י"ג ע"א) ; גם הרמב"ם כתב הרבה מהמקשה עצמו לדעת . ושומע להם ישכון במה , יחי' בנועם וננע לא יקרב באהלו , ושונא תוכחת לברו ישא :

פרק שני

בו אגרות שונות אשר כתבו רופאים גדולים אנשי שם, זה אל זה, ויש מהם אשר כתבו חולים כאלה בעצמם להרופאים, לבקש מהם רפאות תעלה.

הרופא הגדול והנורא (ניממערמאן) כתב אגרת אחת לאוהבו ומיודעו ח"ל: „נקרא נקראתי לאדם אחד אשר הלך עקלקלות והלה נפל למשכב בסבת חולי נופל וכחולשה גדולה ראה קרי מדי לילה ולילה ובכל פעם נפל מחדש בחליו, וצעק ונהה על גודל המכאוב שהרגיש בהשררת (ניקנלד) ובהעצה (פייכנין). והנה נתתי לו רפואות שונות וצויתי לו להשכר סדרהורים רעים ושמע בקולי ועוב דרך רשע ונרפא מחליו. אולם אחרי ימים שב אל חטאתו ורשעו ככלב שב על קיאו ויתוק עליו חליו ביותר עוו עה שגמצא פעם אחת בבוקר שובב מת לפני כמתו מתגולל בדמו. גם ראיתי איש מהיר במלאכתו ומשולם במעלות ומדות שטבע גם כן במצולות הרשע הזה ושבח למורו גם חכמתו ובינתו אבדו עד אשר לא ידע בחור בטוב וכאום פרע ונמשל כבהמה נרמה וימת ברוב טבאובות.”

ורופא אחר כתב ח"ל: „שלשה שנים רצופות נתתי רפואות שונות וטובות כיד ה' הטובה עלי לאדם אחד צעיר לימים אשר הלך אחרי האות וזרן לבו ברוח זנונים ולא עלתה ארוכה למחלתו. הליפות הקור והחום אהזתו בלי ברגוע באבריו ובפרט סביב סתניו ולאחר ימים רבים הרגיש חוך אוזה פתקי עצמותיו קרח נורא אף כי משיש-היד על שמת החיצונה, הראה כמעט חום טבעי וישב תמיד גם כהים היום אצל האש והאח.”

„גם שמעתי מאדם אחד רך בשנים שעסק בהכמת הרפואה והשיאו זרן לבו לעשות הרע הזה ונפל למשכב בפיו ברכים והלהלה במתנים. וכאשר נפקחו עיניו וירא את המעשה הרע הזה אשר עשה ויתעצב אל לבו מפחד יום נקם ועברה במסתרים בכתה נפשו רא אכל ולא שתה מאומה ואחר ימים מת בדאבון נפש (נימכ). ומה נעמו דברי החכם: רוח איש יכלכל מחלתו ורוח נבאה מי ישאנה. לכן השמר לך ידיו ורעי מלהאריב נפשך ביותר על התועבה אשר נעשתה הלא

הקוֹתֵךְ לֹא תִכְרַת כִּי ה' אֵרֶךְ אֲפִים, רַב הַסֵּד וְנוֹשֵׂא עוֹן וּפֹשֵׁעַ
כִּנְאֵסֶר: אִם יִהְיוּ חַטָּאִים כְּשֵׁנִים כְּשֵׁנִי יִלְבִּינוּ. חֻק וְחֻמֶּסֶךְ
לְטוֹב אֵל ה' בְּכָל לִבְכֶּךָ הִתְחַלֵּל לוֹ וּיִרְחֹמֶךָ. וְהָיָה וְשַׁלַּח עֲזָרְךָ
מִקֹּדֶשׁ וְיַעֲלֶה לְךָ אֲרוֹכָה מִמַּעַן קִדְשׁוֹ. גַּם חֲכוּ"ל אָמְרוּ:
מָקוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גִּמּוּרִים וְכוּלָּם
לַעֲמֹד. אִלֵּם כָּל זֶה אִם תְּשׁוּב בְּכָל לִבְכֶּךָ וּבְכָל נִפְשְׁךָ וּתְשׁוּב
רַגְלֶיךָ מִדֶּרֶךְ אֲרוּחַ אֶת חֲבֵרַת פּוּעֲלֵי אָוֶן וְלֹא תוֹסִיף לַחֲטֹא אֶת
בִּשְׁרְךָ וּשְׂאֵרְךָ. כִּי אִם תִּקְשֶׁה עֲרֹפֶךָ דַּע כִּי בֵן מוֹת אַתָּה,
כִּמְאֹר הַחֲכָם עַל הַכִּסִּי ל: הוּא יָמוּת בְּאֵין מִסֵּר.
וְזֶה אִשָּׁה כָּתֵב הַרְפָּא הַגָּדוֹל שֶׁמֶן נֹדַע טִיבָאָם, ח"ל: הֵן
מָאוּ וּמִקְדָּם שָׁמַעְתִּי מַחֲלֹת הַמִּתְנַאֵל עֲצֻמוֹ אִלֵּם לֹא
רָאִיתִי וְלֹא בֹא לִפְנֵי חוֹלָה כֹּזֶה בִּלְתִּי הַיּוֹם. וְלִבִּי נִדְפַךְ עָלַי
יָחַד נִכְמְרוּ נַחֲמוּנִי בִּרְאוּתִי אֲנֹתִי כִּי מִשְׁתַּח מֵאִישׁ מֵרָחוֹק,
וְאֵת אֲשֶׁר חֲזִיתִי אֶמְכֶּרָה וְעֵינֵיכֶם לְנוֹכַח יְבִיטוּ, יִשְׁמְעוּ וְיִירָאוּ
צַעֲרֵי יָמִים וְלֹא יִיָּדוֹן לַעֲשׂוֹת הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת לְכָל תְּהִי
אֲהֲרִיתֶם בְּאַחֲרִית הָאִישׁ הַהוּא".

תּוֹכַן הַדְּבָר

הַחֲוִלָּה הַזֶּה בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה מַעֲדוֹ הֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר
וְהַטּוֹב וּבְרִיא אִלֵּם הִלְ. אִמְנָה פַּעַם אֶתֶּת רוּחַ
אֲתֶרֶת עֲבָרָה בּוֹ כִּי נָמָה מִדֶּרֶךְ הָאֵמֶת וְהַסְלִילָה וְהֵלֵךְ עֵקֶלְקִלּוֹת
בְּדֶרֶךְ חַטָּאִים לִשְׁחַת זָרְעוֹ כַּחֲצִי שָׁנָה מִדֵּי יוֹם וְיוֹם שְׁלֹשׁ אוֹ
אַרְבַּע פַּעֲמִים. וְהֵנָּה כָּל עֵת אִשָּׁר יֵצֵא הַזֶּרַע מִמֶּנּוּ הַתֵּעֲלֶף
וְעִבְרִי רָאִשׁוֹ (קֶזֶף מוֹסְקֶעֶן) כְּזוֹצוֹ מֵאֵד (פֶּסֶר קוֹלֶשֶׁטֶן זֶץ)
וּכְפָּפוּ אֶת רָאִשׁוֹ לֵאחֲזֹרֵיו (שֶׁזֶר קֶלֶסֶקֶף), וְעוֹדְקִיו
לֹא נָחוּ. אִמְנָם בְּכָל זֹאת לֹא עוֹב רָשָׁעוֹ וְחַטָּאתוֹ אֵךְ
הוֹסִיף כִּרָּה עָדִי נָפַל לַמִּשְׁכָּב וְלָבוּ יַחִיל מֵאִימַת הַמּוֹת אִשָּׁר
נָעָה בּוֹ מִמִּדְּחָק. וַיִּנָּחֵם עַל הָרַעָה אִשָּׁר עָשָׂה וַיֵּאמֹר אִסֵּר עַל
נַפְשׁוֹ לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עוֹד הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת. אֵךְ הוּא! רַחֲמָה כְּנֹ
יִשׁוּעָתוֹ, עֲבָרָה! נִהְקוּ מִיתְרֹת בְּרִיאָתוֹ וּכְעֲצֻמָּתִיו שֵׁאִיה;
וְעִי זִיבַת הַזֶּרַע אִשָּׁר נָזַל מִמֶּנּוּ הַמִּיד מֵאֵין הַפּוֹגֹת נִחַלֵּשׁ כָּל
עַתָּה וְרָגַע בִּיּוֹרֵר וְחָלִי הַצְמִיתָהּ (קֶדֶם־פֶּסֶע) אִשָּׁר בָּאוּ לוֹ מִקְדָּם
רַק. בַּעַת שֶׁהִתְנַאֵל עֲצֻמוֹ בָּאוּ עִתָּה כָּל שְׁעָה וְשְׁעָה; וּבְאַחֲרִית
הַיָּמִים נָפַל הַמִּיד מִהַמְחַלָּה הַזֹּאת ח' אוֹ ט' שְׁעוֹת רַצּוּפוֹת.
בַּעַת הַהִיא פַּעַם כְּיֹלְדָה עַל הַכֹּאֵב שֶׁהִרְגִּישׁ בְּהַעֲדוֹף וְלֹא שָׁתָה
בֵּית

ולא מעם מאומה ועובדו כל כחותיו. ככה נפל על ערשדיו
שני ירחים בלי סוזר ותרופה ולבו במסגרים ככה על המעשה
חדע אשר עשה ונפשו חברה למות. ואני בשמעי זאת חשתי
אליו לבקרו ופעי המו ולבי פג בראותי אותו שוכב על התבן
זמכף רגל ועד ראש אין בו סתם פצעיו גדלו ואין לאל
ידו להתנועע בשום אבר, מוכה ונגוע, ובאשו וקיסור רע עלה
סגור כמפגר מובם. כאפו נזל לפעמים הדם כזרם ואשר
סיס, ומפיו יצא ובע סייך כריר חלמות. גם הובה בש לשול
(זולפאני) ובלי דעת הסך רגליו הפיר בערשו. הזרע וב
סמנו כאין הפוגות, ועיניו הכהות זלגן המד המעה, כנר
עמדו ולא יכלו להתנועע הנה והנה. הדופק (פולס) ה' ^{ה'}
קטן ומהיר, השאיפה (אספסס כאלטן) כברה מאד; בשרו
כהש ורגליו בצקו. גם כח הזכרון (נעמלפטיס) אבד כאתו,
וכח התפעלות הנפש. לא ידע אומר ודברים ומת אחד
שלשה שבועות ביטורים קשים עכ"ל.

האזין זאת, קורא יקר ונעים, אחרית האיש אשר יעשה
התועבה הזאת, הנה! לא ינקה כל הגוגע בה.
חלישת הקיבה והעכול (נעמלפטיס מלגטן סונדקדוילונגס ווערק-
לייגט) רפיון הגשימה (קוללעך, שווערער לדעס), אבוד כח
העצבים ומדעטן שוועלע, ואפיסת כח ההולרה (נעמלפטיס לייגנאס-
וומקלייגט) נמשכים ובאים באין מונע כרעה הזאת. ומי בכם
אנשי מרע ובינה, אשר לא הראו ולא הבינו, שארבע דברים
האלה המה יסודי ועמודי בריאותנו, וכצל יעברו ימינו
בהצור יחלופו, אם המה יכלו ויעלו בתהו:

גם תכמי רופאי זמנינו אנשי שם כתבו מזה הרבה.

תוכן דבריהם

האחד, הן ראיתי אדם אחד שהלך עקלקלות וענב לזנונים
שנים רבות, וגם יין שתה לרוב, ובאחרית הימים
התנאל עצמו שלש פעמים בכל יום, ונחלש מאד, וביותר
נחלש ברגליו, כי ברכיו כשלו וכשכור התנועע הנה והנה
ונפל לפעמים עלי ארץ מישור, וילך על משענתו בזקן ושב
ימים, אף כי רך בשנים עודנו ה', ובסוף לא מש מר

אהלו אף רגע אחד • תמיד ה' לו רחת ורמט בידיו ורגליו, ולא ה' לאל ידו לכתוב שורה אחת נכונה, אך עקום ורע מאד • לפנים היה סופר ומהיר במלאכתו, ועתה כל דבריו לעו באין בינה. גם כה זכרנו אבר, את אשר ה' מתמול שלשום לא זכר מאומה. נפלו פניו מאד ושערותיו כשלג הלבינו, ואף כי אכל הרבה וישת לרוב, וגם ערבה שנתו, כהש בשרו ולא תאר ולא הדר לו • ואני בבואי אליו לבקרו וראיתי מעמדו הרע, אמרתי בלבי, אין זה, כי עם ענב לזנונים ושהת ארצה ע"כ אחריתו מרה, צויתי לגרד (ליינען) אותו מכף רגל ועד ראש בצמר צתר רכה פֿאַלעגל) גם נהתי לו רפואות שונות מהלימות (ספערקענדע מיסעעל) לתחזיק אותו • ויהי כי ארכו לו הימים, אסף כמה רופאים גדולים הקרובים אליו, לשאול גם את פיהם מה לעשות לו, להסיר המחלה הזאת מאתו, ונסדו יחד, לרהוץ אותו במים חמים (וולדמע צענדער) • בתשבם, שכל תחלואיו באו עליו, על אשר גר לפני ימים רבים בבית המשותף בשער מחדש, גם צוהו לחבוש גופו בשומן, ולקחת סמים להוציא הויעה (סיוויססריינענדע מיסעעל) • וכמים אחרים להשקיש הלי הצמיתה (קראמפֿעלענדע מיסעעל) • אמנה בכל זאת לא עלתה לו ארוכה, וככלות הצי שנה התאספו מחדש הרופאים, והסבימו פה אחד לשלוח אותו לבית המרחץ הקרוב אליו • והנה בשובו מבית המרחץ עוד נוסף עליו הליו, ורגו ורמט בידיו ובאבריו מאד, ואנכי לא ראיתי אותו ד' שנים רציפות, והוא לקח לו בזמן הזה סמים רבים עד מאד, בעצת כמה וכמה רופאים, בלי הגיד לאחר מהם כי עשה התועבה הזאת • והנה שני ירחים לפני מותו גברה עליו החולשה ולא יכול לעמוד על רגליו ברגע, ולהתנועע בשם אבר • גם נהי' כבר פה, ולשונו לעג לשון אין בינה, והעק והילל מר על כאב גדול בהשררה ובמתנים. נרדה שנתו, וכל אוכל העבה נפשו, ראשו כפוף כאנמין, וכמו שלשה שבועות לפני מותו, כאשר ראה כי קרב עת קצו, אז שאל מאוהבו להודיענו סבת מחלתו, שהתנאל עצמו שנים רבות, ויבך ויתודה על חטאתו, וימות • והנה אחי, הראה ותבין, כי עת לכסות ועת לגלות • הדי! לבשתך, ראה כי רעה נגר פניך, שאל ואבדון תתתיך, ועוד כעט ואינך • לו גלה האיש הזה את מצפוני לפני הרופא, והתודה את חטאתו ופשעו אשר עשה, אז אולי נפדה מרדת שחת! לכן שמעני, אם נפלת חלילה בשחת התועבה הזאת ונלכדת ברשתה אשר טמנה לרגליך, מהר ואל תתבזה לללות את און

רופא נאמן ומושלם, אל תבחר כמנו דבר, גם אורך העת אשר עשית התועבה הזאת וכמה פעמים בכל יום, אולי יש תקוה. נא אל תבושש עד כלות בשך ושארך, כי לשוא יעמול או הרופא, ישועתך עברה ותקוהך מפח נפש, ותמות בלא עתך".

ה'שני * , ראיתי שני אנשים צעירי ימים בריאי אולם ורבי כח, אשר האחר ביום שני להתונתו, והשני עוד בליל התונתו נפלו למשבב, כי אחותם השבין (היפוטנסיס פניפרי) על אשר ענבו לזנונים וידעו את נשותיהם ויתעללו בהן באין מעצור, הדופק (פילס סלנג) ה' אצלם מהיר וחזק (כנעלל לונד הקרט) בלי דעת מלין דבבירו (קעטשטן מינג) . רתת ורשט ה' באכריהם ולא מצאו מנוחה; גם עורם יבש וצמא הרבה מאוד, ועל עפעפיהם צלמות. הן הנסיון (פיפזכונג) יעיד, שכל הליים קרוחים (היפוזיני קולנקייטצן), מסוכנים לאנשים המוציאים זרע לבטלה ביותר. הא לך את דברי חכם אחר רופא גדול: כל בני האדם אף שהמה בריאי אולם וכבה אבנים כחם, אם יזנו לרוב במעלליהם אף לילה אחר, יאהום השבין, או חליים רעים אחרים יפילו אותם על ערש דוי ומורידים אותם לבאר שחת. והנה ראיתי עלם אחר בן ט"ו שנים שהונה מעלליו כל כך והשחית זרע באין מעצור, עדי שבאחרית הימים יצא חוב מאתו תחת הזרע, דם בכאב גדול ויסורים רעים, וכלי המולידים (זייגונגס מדיילג) בצקו עד מאד. ומת אחר שלשה שבועות ביסורים קשים!

גם ירעתי אדם אחר שהלך בשרירות לבו, רוח זנונים התעה אותו ונפל במחלת כליון שקוי השדרה (זעזונג דעס ריקענמאנקס) ויהי משוגע (מונייניג, פערניקט) . ומת לאחר ימים לא כבירים. ושמעתי כאדם אחר אשר התעצב תמיד אל לבו ונאחז מאד וקחלש*), ושאל את פי ההכם הגדוע המליין הגדול והמפואר האראין, על אדותיו, ויעץ לו לשתות יין רב, באמרו: ויין ישמח לבב אנוש, ושתה ושכח עניו ומרודו, אך תתתיהם אפפתו. הרהורים רעים ומחשבות זמה. והנה לאחר ימים כבירים מתה אשתו, ונשא אחרת רכה בשנים ויפיה כמד. ושנה באהבתה וידע אותה עד בלי די, עד כי כלתה אליו הרעה ונטרפה דעהו (ויספנדע מונייניגקייט) . ושמדו בכבלי ברזל וימת בכלאן, עב"ל*.

(*). גם הכז'ל אמרו: למה קיבכת הני גוש של פדס (כאזונס ד' ס"ב) ומה יקרו דכריסס.

קורא יקר! הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו מאתריה אנשים באלה כמעט כל הרופאים כהבו ממחלה הזאת, אך קצר המצע מהשהרע והגליון מהביל. וקראוה גם בשם, שבץ עטופים (כינינעס פֿענער דער ערשטעסען), כי אנשים באלה נחלשים יום יום ביותר ולחומי רשף יאכלם יהרופק שלהם לפעמים חזק ומלא (סטרק לונד פֿלנ), ולפעמים חלש וקטן (שוולך לונד קליין), השתן אדום, העור יבש וחם (פֿילקען לונד הייכ), והצמאון גדול מאד, ולהוב יפלו עת ידבקו באשה, בחולי נופל (פֿללענדע זיכע), ולא יחצו ימיהם. כן מודעת זאת לכל חבמי הרופאים, שהחולי נופל המדוכסת ומשולבת בהוצאת וזיבת הזרע, תהליש עד מאד ותוביל לקבד. גם האנשים אשר להם פצעים, אכעבועות, ולפת אונגרב, ודומידם, או שיש להם חולי בראש, ישמרו עצמם כמפני המגפה, מדבר הזה, לבל ימותון ביסורים רעים, כאשר הזהיר על זה הרופא הגדול (סלפֿעזן) וזה לשונו: פצועי חרב (פֿענוואונדעטע) אן חולים ורומידם, ישמרו עצמם מאד מלכת עקלקלות ולזנות במעלליהם, כי מרה תהיה אתריהם. גם עיני ראו אדם אחד אשר ה' לו כאב בצרו (זיימזשעֿע), ונתן לו רופא אחד סמים המעוררים את הויעה (שווייסמיינענדע מיטעל) וירוח לו, אך עוד לא שב לאיתנו ודבק באשתו, וחלץ כנבר מתניו ואין איל ואחזהו השבץ, ובכל עצמותיו היו רתת ורמט, ומת ביסורים רעים, עכ"ל.

והנה דע לך, ידיד נעים! שלא לבד הוצאת זרע לכטלה תביא לידי הליים רעים ונאמנים, כי אם אף הרדורים רעים ומחשבות זמה* כל היום, יסובבו לאדם תהלואים רבים ורעים, כמו שבר עורקים (אדערניכע), ושבר מים (וואסער גליכע), ובאלה רבות,

לכן אתם צעירי ימים, אליכם אקרא, שמעו מוסר וחכמו, שימו נא זאת אל לבבכם, רננו! ואל תחטאו ויאם עניהם ונפלהם במכמורת הרע הזה, הביאו למוכר לבכם, סורו מרע מהר, עזבו כי יש תקוה וחיו למחיתנו לאתרים הודכם ושנותיכם לאכזרי? הלא שמעתם ותדעו את אשר יקרה את האנשים ההטאים בגפשותם, באתרית הימים, אשר מאוס ימאסו בחייהם ומחכים למות ואיננו, ונפל אשת כל חזה שמש טוב מדם. מי בכם נער חסר לב, אשר יקשה ערפו ויאטט את אוזנו כמו פתן חרש מלשמוע

(* גם חכמו"ל אמנו: כדכורי עכ"ר קבה מענינה.

לקול כורים, ויכלה את בשרו ונפשו? הלא חכמה תקרא ותבונה
תהן קולה, לאמר: ראו תבל ומלואה! פה הביטו פרחים וצמחים
ובל עץ נחמד למראה וטוב למאכל; שורר נא חיתו וער נוזי שדה,
בהמות הארץ ועוף השמים, הלא כל שם היוצר תחת רגלינו,
להתענג בהם ולשמוח, ועלינו לבדך את בורא כל במקלהים,
אשר יצר את האדם בחכמה נפלאה, ונהן לו כח וממשלה למשול
ברוחו ולשמור את דרך ההיים, ואיך עתה תעיוז פניכם נגד החונן,
ותשחיתו את נפשותיכם ותרופפו עמודי בריאותכם, הלא תסעו
בדמי ימיכם אל קברות התאוה, ותהנו בחצר מות. לכן זכרו זאת
והתאוששו, סורו סורו מני ארצות שאול ואבדון, שובו אל ה',
קראוהו בהיותו קרוב, בקשו הסד, הוחרלו לאלהים, ואשרי
כל חוסי בו!

ועתה הא לך ידידי! אגרות שונות, אשר כתבו חוטאים בנפשותם
כאלה בעצמם אל הרופאים, כה הגיע אליהם, ושמור את
נפשך לבל תלך בדרך אהם. ובסודם אלתבוא, פרעהו ועבור,
והי' שדי בצרך!

תוכן דבריהם

מכתב הראשון. הן! סורתי דרכי כי ארתתי לחברה עם
פועלי און והמאתי לה', עצת עליון נאצתי,
לכן נפשי עלי תשתוהה ולבי יהיל בקרבי באימת המות. ואף
שכרתי מרהעבה הזאת ובערתי הרע הזה מקרבי זה ימים
כבירים; בכל זאת נהייתיו ונהליתיו, ברכי כושלות, לבי חלל
בקרבי, ואין בי כח לעמוד כרגע בלי משען ומשענה. אהה, עורי
רגע וימאם ואור עיני גם הם אין אתי הזרע אשר יזוב תמיד מאין
הפוגות, מהליש אותי בכל רגע ורגע יותר, וגם כת הקיבה והעכול
חלשים בקרבי כל כך, עד את אשר אכלתי לפני כמה שעות יוצא
שלם ובלתי השתנות מה, חי כאשר בלעתי אותו עתה, ונפשי
עמופה בולעפות רעב. נקמה נפשי בחיי, ומי יתן ויואל אלהי
ויפופרני ובדי שאול ארד, שם אישן שנת עולם וידות לי!

מכתב השני. הוי ואבוי! כלה שארזי ולבבי ועצמותי כמוקר
נחרו. מה אומר ומה אדבר? לעז דברי כי קנאתי
בהוללים, הלכתי עקלקלות בדרך הרשע, ועויתי ופשעתי לה'
ולנפשי. לו מבטן יצאתי ואגוע, אז ישנתי ינוחלי ורעות לא

שבעה גפשי, עוד לא הייתי בן ח' שנים, הוי! ופת בסתד לבו
להתנאל עצמי, ונתקו מדערי בריאותי, אפס הבח, כאן שפכה
אשורי ויצרו צעדי אונני, אמנם, מעולם לא חלשתי ונתפלפתי
כל כך כמו היום. שברה לבי ואנושה, עזבני כח הזכרון ובכל
אברי רהת ורמט וכאב גדול. ואף שאני אוכל תמיד הרבה מאד
ומאכלים טובים, הבקע עצמי לבשרי, תיו לשאל הגיעו, ימי
יכלו באפס תקוה, כחצור יחלופו כצל יעבורי. לולא האמנתי בה'
ובתורתו וידעתי, כי אל קנא ונוקם הוא, פוקד עון אבות על
בנים, ועל כל יביא במשפט אותנו, ונקם לא ינקם, כבר
הקצרתי ימי לדעת*) כי קצתי בחיי, גלאיתי נשוא היסודים
בעים בל ועזבני עד בלעי רוקי.

מכתב השלישי. אויה לי כי נדמיתי, וכדמי ימי נתעב
ונאלח אנכי, סרוח על ערשי כגבר אין איל.

מימי עשתי עשה שנה עברה, והשיאני זרן לבי לעשות החטאת
הגדולה, להתנאל עצמי, והיא ממנה רשתי לרגלי, ובאה כרקב
בעצמותי, נפעמתי ולא אדבב, מר לי מר, פני חמרדו מבכי,
על עפעפי צלמות ולבי יתר בקרבי, כהונג ומס ספחד סות פתאומי
(שלא נפסו), כי כל ראשי לחלי וכבד מאד, ומתנא גדולה*),
לעמוד על רגלי בל אוכל ברנע, וגם שבתו תדתי תענה אותי
מאד בחלותי צור רופאי עירי להקיז לי דם ביד ימיני, בחשבם
שמרוב דם אשר רבה בקרבי, ראשי כבר, אבל, הוי! קדרתי,
שמה החויקתני, נחלשתי ביותר ועולפתי, וידעו והכירו הרופאים,
בי אך התועבה אשר עשיתי שנים רבות, היא הסבה לי כל
החלואי, והיא לבדה בור הפרה לי. בהקיבה מרגיש אנכי יסורים
רעים, אברי יגזון, עורקי לא ישכבון, עיני כרות ונחלות דמעה,
ולשוני כדבק מלקוח, כל היום אנוס ואישן, וכלי רצוני לבי יאנה

*) אמת נכון כדבר, שהפחד ופחז (במעגלסיוניג) געוירטענסטוסט)
מר ממות, כי יומס ויליס לא. הסכוח מעטנס אס כלס הסוח, נקסס
נפשו, חסיב אמרי' לו: מה עשית; הגד! לאס פני דרכך אשר חלל!
כנס זה חלקך מזה גורלך, ממעלתיך קשנט, הכנס חספס ואלדון המרחיבים
לחסיס לבית חוקך כלס! שמה כגמול ידך יטסס לך, לחי לך בעולם כזה,
לחוי לך לעולם כזה, חסכל גס חסיסס!

**) חנה (שווינדעל), מ"ד הכחוב למלכים למנח, יספלי יס, י"ז.

המיד (לואוויסענליצעס זיפֿענ) ובלילה נדרה שנתי וחלומות רעים
יבעתוני. המיד אוני חצללנה ונשימתי דוח פֿי יעלו בא. *
מכתב הרביעי, הצרי אין בגלעד, אם מזור ותרופה אין למכתני;
כי לא העלה לי ארוכה? אהה, עזבני כחותי,
נשפך לארץ מררתי, רוח בקרבי אין, ידי בבכבלי ברזל, וכבס
רגלי, שבעתי נדודים, כחש בערי מאד וכל אוכל תתעב נפשי.
אבוי, קצתי בחיי! כי אין לי מנחם מכל אוהבי, ומיודעי החקו
ממני, מריח רע אשר ועלה ממני תמיד; בדר אשכב ואהימה,
ושבח אני את המתים. שריתי מסמים ורפואות אשר נתת לי
זה ימים לא כבורים; שסרתי מצותיך וחקותיך ולא סרתי ימין
ושמאל, ובכל זאת לא עלתה לי ארוכה ונחלשתי כל יום ביותר,
כי סר מאתי תאות המאכל (מאנגעל אן פסלוכס), ולבי עלי דריו
ועטוף, לולא ידי ירופפו כי עתה העברתי ראשי בשלה ובחץ
פלחתי את כבדני, למות כרגע, לנוח עם יגיעי כח; כי מה אוהיל
עוד וחקותי כפח נפש, כל יום באבי ירבו, ואם כל אבנים כחי,
למה לי חיים? למורת המה עלי; כעשן לעינים וכחומץ לשנים;
כן המה לי. החישה נא אלופי, החישה פעמך לבוא אלי לבקרני
ולראות עוד פני היום, בטרם אלך ואינני. בוא מיודעי. הבה לי
עזרת מצר, ואם אין לאל ירך לרפאני, אנא! השקני נא מהם
את כוס קבעת יין תרעלה; וכסוך שקויי בלענה וראש, אמותה
ויהא לי מצר, ודע לא אדע, ובל יאפפוני ככאובים רעים.
לשחת אקרא אבי אתה, אמי ואחותי לרמה!"

מכתב החמישי, כי אמרתי ינחמוני דברך, ורפואותיך יעלו
לי ארוכה, מרגוע לנפשי יהיו, אולם אבוי!
תוחלתי נכובה וכאז כן עתה, אין רגע בלי פגע ממכאובים
רעים אשר כלכל כל אוכל. קרח גדול בבל אברי, קמו עיני
(מיינע אויגן זינד גענרלעךען), ולראות ביפעת השמש כל אוכל,
ואור יומם כמו אופל. הסיר תזוב ליתר סרוחה ממני, וגם ריח
ונשמת פי באושה וסרוחה. אוני אמוטות משמוע כמו פתן חרש
ואור עיני גם הם אין אתי, ובלשוני אין מלה. דבקה עצמי
לבשרי, ובפני אנכי מרגיש כאב גדול כמדקרות הרב. גם חרב
וילפת, אבעבועות וצרעת, עתה לי בפנים במצח ובחזה,

* זה סימן אחד מסימנים הנדורים להמחלה הזאת, וגם הרמזים ז"ל
לכיר הרוסאליס צומט כתב מזה בלחיות בהלכות דעות ע"ס.

עורי רגע וימאס ואין בי מתום. לכן יקר בעיני המותה,
אבתר מחנק נפשי ועוד מעט ואינני;

מכתב הששי, אודה עלי פשעי ותטאתי לא אכסה. הר! גם
אנכי הלכתי בעצת רשעים, עם מנאפים חלקי,

והרע בעיני ה' עשיתי, ועתה, הוה! אשא עוני, כי עששה מכעס
עיני, ואבחר מות מחיים. זה כמשלש שנים אשר לא ראיתי
בטובה ולו מבטן לקבר אובל! ארור היום אשר אולד בו. אך
לרע למורה ולעמל, כי לצאת חיצה בל איכל, וגם אין לאל יד
להתנועע באברי וירי, צפון לבי משכל. חכמתי ובינתי אבדה.

ואך ירא אני ויפתר לבי בקרבו מיום נקס ועברה אשר בו יביא
אותי ה' הגדול והנורא שופט כל הארץ, במשפט על הדבר הרע
הזה אשר עשיתי תחת השמש, ומי יצדיקני? ידעתי כי גדול עוני

מנשוא ואשמתו לא תכופר, כי אנכי בעצמי כליתי שארי ובשרי
ופלחתי כליותי, וההיים אשר נתן לי אלהים ברחמי הגדולים
השלכתי כנגד גז חיש, ואיך אשא ראשי? אהה! לא שכעתי
בקול כורי ומלמדי לא המיתי אוני, כי יצר מחשבות לבי רע מנעורי

ועתה שולחו ברשת רגלי וחיי לשאול הגיעו, נתקו מורשי
לבבי, סביב יבעתוני בלהות, קול פחדים באוני, ונפשי עלי
תשתוחח מעינות נעורי, בצל שרי לא אתלונן, לקץ הימין בל

אעמוד ואהי לדראון עולם, במקום רפאים עם יורדי-ב-ר-אנוח.

חנני חנוני אתם רעי, אל אלהי דלפה עיני, העתירו גם אתם
בעדי והתפללו אל ה' לרפאות אתי מהר ולהציל נפשי מדרת
שחת, אוי! אוי לי! עזבני כחי, ידי רגזון ורוטמים, לבי עסוק

וחלל בקרבי, ובית מועד לכל חי אשוב מהרה:

מכתב השביעי, אלה הרבים אשר החזיה לפני ה' חולה כזה,
על-ערש דוני, מרס כבה נר נשמתו.

הן ה' אלהי! ידעתי גחמאתי לפניך והרע בעיניך עשיתי,

כי סעפים אהבתי ותורתך שנאתי, עוללתי עלילות ברשע,

עון פלילים, הקצרת ימי עלומי, הן ה' ידעת כלה. ועתה בא

יום הפקודה, ימי שלום ועברה, כי דכאתי לארץ חיי, הוכחתני

במכאוב על משכבי, ותמונגני תושיה, כנמול ידי תעשה לי

ובצדק אנפת בי. הוי! מה אעשה כי יקום אל? אנה אלך כרוחך

ואנה מפניך אברה? אם עונות השמר ייה, אדני מי יעמוד, לא

יצדק לפניך כל היום. סה אדם ותדעהו, ואנוש כי תפקדנו לבקרים,

לרגעים תבתנו? הלא כחציר ימיו, קולו מנגרץ, כצל יעברו

יברר לא יראו בסובה, בעון חולל, לעמל ילד. הן המאתי
אודיעך, ולב נשבר' ונדכה, אלהים! לא תבוה. סלח נא מלכי
ואלהי, כי אליך אתפלל, והוציאה מססטר נפשי, סעדני ואושעה
והרשימי בקרם. נא הסר מעלי תלרת ירך, הרב כבסני מעוני
ותשליך במצולות ים כל המאתי, למענך אלהי, אל רחום וחנון!
למען ישמעון חוטאים וייראו, יעזבו גם המה דרכיהם וישובו
אליך לעבדך ביראה, כי עמך הסליחה למען תורא! אנה ה',
הושיעה את עבדך עונותי כחה ואל תבוא במשפט אתי. רפאני
ה' וארפא ואזמרך בלאומים, ופי אמלא תוכחות לבני אדם יחד
סלה, לשמור הקיך ולעשות דצונך כל הימים, כי הם חיינו
ואורך ימינו. חנני ה' כי אומלל אני ופקרני בישועהך, כתבני
בספר החיים ואל תעלני בחצי ימי, כי לא המתיס יהללוך, אך הי
חי יודוך כמוני היום שמע ה' קול בכיי, האזינה תפלתי והושיעני
למען הסדך; בדרך אפקיד רוחי ונפשי, אתה משגבי, צורי
וישועתי, ה' לי ולא אירא: (תמו דברי המכתבים):

לכן אליכם אישים, אבית ישרים ונאמנים, (אשה צפשכם
קשורה בנפש בניכם, וכל צמחכם וחפצכם לראותם על
נפי מרומי ההצלתה ותתושיה) אקרא, וקולי אל בני אדם, הלא
אתם המורים יקרים אנשי שם חכמה ומדע, אשר בידכם נתנו
עדר ישראל לנהלם בדרך סלולה ובמעגל ישר וצדק, ולנשוע
בלבבם הוך דעת ותבונה, להורות להם את הדרך אשר ילכו בה
בנעוריהם, וגם כי יזקינו לא יסורו מדם, בינו נא זאת, והעלו
את הדברים האלה במאזני צדק ובקור השכל והדעו ותראו כי
הצלתה ואושר האדם תלוי בחנוך הנער אם לטוב ואם לרע; גם
חיינו ובריאותנו משולבים ומדכבים במעשה נעורינו, ועל זה
אמר החכם שלמה: יסר בנך כשיש תקוה, דצונו לומר, בעוד
שיש תקוה לו להצילו מרע אשר עשה ולפקות אותו מרדת שחת.
והוא בעודנו נער, לא יחמא מרוע לבבו, כי אם שראה זה מאדם
אחר זולתו. אולם, אם יגרל הילד הנלוו במעגלותיו והוא פרא,
אדם רועה וזנות, הולך עקלקלות, לא יעליו לו כל התוכחות,
ולמלמדיו לא ימה אוזן, ויבנו לשכל מליהם כי למורו הרע הזה
הבה שרש בלבבו, וימות באין מוסר ותקוה. ע"כ, שימו נא זאת אל
לבבכם ויהיו עיניכם פקוהות על בניכם ותלמידים יומם ולילה,

כי גם במעלליו יתנכר נער אם זך ואם ישר פעלו . ואם נפלו
הלילה ברשת החמאת הגדולה הזאת ועשו הרע הזה, הלא נקל
לכם להטותם כפי דרך זו, ולרפא משובתם. מרם יאכל הנגע הצר
בשרם ויבאו לבאר שחת . וראש דבר השימו עיניכם אם יערבו
להם תמיד המאכל (גוסזר הסעסעט) ; אם לא מתנמנמים תמיד
חועפים ומתעברים ; אם לא נרפים המה בכלאכתם ועצלים ; אם
יכחש יום יום בשרם ונפלו פניהם ; עיניהם כהות ומשוקעים
הרבה ועורם יבש, ובוזר ; אם יולגו עיניהם דמעה (דיא לוינטן
מטענען) הלשים וקמים (מלפס מ נד כווער נעווענליך), וכחויץ סביב
לעיניהם תמיד כסבעת עגול ירקרק או שחור (אין בליינלעך אלסער
זימלנער לינג לוס דיא לוינטן) . בראותכם זאת תדעו, כי שלחו
בעלתה ידיהם ויטט או במעשיהם, ומיזם ההוא והלאה אל הסירו
עין מעליהם ביותר, ולמ קום אשר ילכו תלכו אתם . חדלו הרע
מאתם מלהניח לשכב שנים יחדו במטה אחת* , כי המטנו פה
ומוקש לרגליהם . גם בל תניחו אוהם כרגע לבדם בחדר אחד
אשר אין איש בו : אמנם, השמרו לכם אבות ישרים, וחורים
יקרים ונאמנים, מלהראות עצמכם פאלו ידעתם מדבר הרע הזה
מאומה ; אל תוכיחו אוהם על פניהם ואל תדברו אתם מדבר
הזה, כי תורידום בזה לקבר שאול ואבדון, כי מוראכם ותתכם
עליהם יהיו, יבושו ויחפרו מפניכם ולא ישאו ראשם, יתעצבו
אל לבם, ומדראין תרפהו ויביו ומשפק(פערנזווייטלונג) יאבדו הלילה
עצמם לרעת, כאשר יורה לנו הנסיון (פערזאכונג, בלייטסילט) . גם
מזה בל תניחו ידכם ללכת תמיד עמהם ולטייל אתם כל יום איזה
שעות על פני השד' ובברס'ים, המועיל מאד להמחלה הזאת כאשר
תראה הלאה בספר בחלק שני, ולספר להם ספורים שונים
ונעימים בדברי מוסר ומשל, המשיב נפשם כריח נוחה, ובוה
לא יזכרו ולא יעלה על לבם לעשות עוד ההטאת אשר הרגלו בה
לעשותה עד הנה . וגם טוב לספר להם לפעמים מעשה שהי'
באיזה נער אשר לא שמע בקול הוריו ומוריו, ואת הדבר אשר
הגיע לו, ובוה יתנו אל לבם הרך וישובו ויעזבו את רוע מעלליהם
מפהר העונש וייטב להם כל הימים . גם בל תשכחו מלמנוע
מאתם כל מאכל קשה לעכל . ובל משקים חריפים ומשכרים .

שמרו אמרי, אשר אכתוב עוד מזה, כאישון עיניכם, כי כלם נאמרו בצדק ובעיון נמרץ, נבוחים למבין ואין בהם עקש ומתלהול. והי' כי יתננו אליכם, כדרךם כסל של, לדרוש דברים המזיקים ומסוכנים להם, אל השמעו ואל תאבו להם, כי מיב להם צער מצער וכאב קמן, המגיע לאדם וביותר לנער אם לא יגיע למבוקשו ולמקום חפצו, סתת לו דבר המשבית ומפרפר עמודי בריאותו לנצח ומחליש אותו מאד. אם תראו בידי בניכם הקטנים ראש פתנים אשר ינתן להם איש בער לשחק עמו? הלא תקללו אוהו כל היום, תעב התעבורו ושמן ימינכם הקראו? ואתם גם אהם תשקם סף רגל וסם המות, אם האכילום דברים קשי העכול, הלא' המה להם ראש ולענה?.

ואם פרצה חלילה החמאת הזאת בהם, והמבעו בעון הגדול הזה, והמה חלשים ועטופים ורוח בקרבם אין, דעו, כי בלתה אליהם הרעה, הה! עלה מות בחלונכם. החישו ואל תתמהמהו לגלות זאת את אוני הרופא, ואל תבהרו מאתו דבר, גם העת והזמן הנידו לו, אולי יאבה ה' להעלות ארוכה על ידו. להסיר מבניכם המחלה הזאת; ולי, כאשר תוחיל נפשי לאלהים. תודה תביאו, ושמי וזכרי לא ימחה מלוח לבכם, כי תראי ותבינו, כי אך למען הצלת האדם ולטובתו כל הימים, יגעתו לכתוב ספר הזה, ובשמים ישהי! כי אך זה חפצי ומנמת לבי ובמרת רעיוני. ואם שנית חלילה באיזה דבר, אנא! כפר לי, כי מתמר קרצתי גם אני, ושניאות מי יבין!.

חם חלק ראשון